

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

"STASDIQLAYMAN"
Buxoro davlat universiteti rektori
О.Х. Xamidov
27.07.2022 y

**KASBIY (IJODIY) IMTIHONLAR DASTURI VA BAHOLASH
ME'ZONLARI DASTURI**

(Chet tili)

BUXORO 2022

Tuzuvchilar:

D.Sh.Sharipova – Tabiiy yo‘nalishlarda chet tili kafedrasi katta o‘qituvchisi

O‘.H.Mavlonova – Tabiiy yo‘nalishlarda chet tili kafedrasi o‘qituvchisi

Taqrizchilar:

M.N.Hikmatova – Gumanitar yo‘nalishlarda chet tili kafedrasi mudiri, professor

D.I.Xodjayeva – Tabiiy yo‘nalishlarda chet tili kafedrasi mudiri, dotsent, PhD

Kirish

Mazkur dastur ko‘zi ojiz va va ko‘rish qobiliyati sust bo‘lgan abituriyentlar uchun tuzilgan bo‘lib, O‘zbekiston Respublikasidagi ixtisoslashtirilgan maktablar o‘quv dasturiga mos tarzda tuzilgan.

Xorijiy tilning grammatik xususiyatlari, ifoda imkoniyatlari va chet el adabiyotining asosiy tamoyillari, muallif va asarlari umumta’lim va o‘rta maxsus kasb-hunar ta’limi darsliklarida yoritilgan.

Uzluksiz ta’lim tizimining chet tillar bo‘yicha davlat ta’lim standartidagi “Chet tillar bo‘yicha ta’limning barcha bosqichlari bitiruvchilarining tayyorgarlik darajasiga qo‘yiladigan talablar”ga muvofiq umumta’lim va o‘rta maxsus kasb-hunar ta’limi bitiruvchilari chet tili bo‘yicha B1 darajasini egallashlari belgilab berilgan.

Xorijiy til fan dasturi mazmun-mohiyatiga ko‘ra umumiyligi ilmiy (akademik)til ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan, abituriyentlarning bo‘lg‘usi kasbiy faoliyatlarida foydalanadigan til kompetensiyalarini rivojlantirishgamoslashtirilgan.

Xorijiy tilni o‘rganishning mustaqil muloqot (B1) darjasasi abituriyentlarda ko‘proq akademik va kasbga yo‘naltirilgan til ko‘nikmalarini rivojlantirishni taqozo etadi.

Fanning maqsadi va vazifalari

Ushbu dastur bo‘lajak mutaxassis-kadrlarning xorijiy tildagi kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarini takomillashtirishga qaratilgan bo‘lib, asosiy **maqsad** – kelgusi mutaxassislarda kundalik hayotlari, ilmiy va kasbiy faoliyatlarida chet tilidan erkin foydalanuvchi mutaxassislarni tayyorlash. Shu bilan birga, ularda vatanparvarlik hissini rivojlantirish, mustaqil izlanish, bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish, hamda umumbashariy va sohaga oid mavzularda suhbat qila olish, mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi **vazifalar** ilgari suriladi:

- Abituriyentlarning nutq (tinglab tushunish, gapirish), til (leksik, grammatik), ijtimoiy-madaniy va pragmatik kompetensiyalarini rivojlantirish;
- ilmiy, kasbiy va maishiy faoliyatga bog‘liq mavzular yuzasidan og‘zaki va

- yozma bayon etish ko‘nikma va malakalarini rivojlantirish;
- umumbashariy va milliy qadriyatlar bilan tanishtirish, madaniyatlararo bag‘rikenglik va millatlararo hamdo‘stlik hislarini singdirish;
- ilmiy va kasbiy faoliyatda qo‘llaniladigan termin va atamalarni o‘rgatish.

Abituriyentning bilimiga qo‘yiladigan talablar

Xorijiy til (ko‘zi ojizlar uchun) kasbiy (ijodiy) imtihon dasturiga ko‘ra abituriyentga quyidagi talablar qo‘yiladi:

1. Nutqiy kompetensiya:

Tinglab tushunish:

- keng ko‘lamli nutq yoki qator murakkab fikrlar bayonini; ma’ruza, nutq, bayonot, so‘rov va fikrlarning mohiyatini; e’lon va xabarlarni;
- tanish va notanish kontekstdagi murakkab autentik nutqni; o‘rganilayotgan til egasi bo‘lgan so‘zlashuvchilarning suhbat yoki munozarasining aksariyat qismini;
- radio, internet va televidenie dasturlari, intervularning aksariyat qismini tushuna olishi kerak;

Gapirish:

Dialog:

- o‘rganilayotgan tilda so‘zlashuvchilar bilan muloqotga kirishishi; oldindan tayyorgarlik ko‘rilmagan jonli muhokama va munozara yuritish; o‘z sohalariga oid intervyuda ishtirop eta olishi;
- bitimga kelishuv yoki muammo yechimini topishda rasmiylik va xushmuomalalikdan foydalanishi;
- rasmiy muhokama doirasida o‘z fikr va mulohazalarini aniq ifodalash; o‘z hamkorlari bilan muzokara uyushtirishi;
- ma’lum masala yuzasidan madaniy tartibga amal qilib ma’lumot yoki iltifot so‘rashi;
- muhokamalarda o‘z fikrlarini asoslashi, o‘zgartirib talqin eta olishi va tuzatishi;
- rasmiy doiralarda (masalan, seminar va hokazolar) xos ravishda savol - rasmiy doiralarda (masalan, seminar va hokazolar) xos ravishda savol -

javob qilishi;

Monolog:

o‘z sohasi bo‘yicha ma’lumotlarni aniq va batafsil bayon etishi;
ma’lum mavzu bo‘yicha og‘zaki ma’ruza qilishi;
maqola, ma’ruza yoki muhokama yuzasidan aniq umumlashgan xulosa
qilishi; tanish mavzuga oid qarash yoki fikrni rivojlantirishi, dalillar,
misollar keltirish orqali asoslashi kerak;

2. Til kompetensiyasi:

Leksik:

- B1 darajasidagi leksikani egallagan bo‘lishi;
- so‘z yasalishi (qo‘shma so‘zlar va affiksatsiya), o‘zlashma (baynalmilal) va o‘zakdosh so‘zlar; antonimlar, sinonimlar va boshqa umumleksik munosabatlarni qo‘llay olishi;

Grammatik:

- o‘tilgan grammatik material (fe'l zamonlari, modal fe'llar, sifat va ravishlarning qiyosiy darajalari, determinativ so‘zlar, predloglar va hokazo)ni kundalik, ilmiy va sohaviy kontekstlarda to‘g‘ri qo‘llay olishi kerak;

3. Sotsiolingvistik kompetensiya

O‘zbekiston va tili o‘rganilayotgan mamlakatlar madaniyatları misolida (ijtimoiy va ta’lim doiralarida) **madaniyatlararo muloqotni** chuqurroq tushunib yetishi va uning muloqot bilan bog‘liq xususiyatlari, jumladan, salomlashish, murojaat shakllari, xushmuomalalik va hokazo; turli madaniyatlardagi kommunikatsiyaning noverbal elementlari: hatti-harakatlar, imo-ishoralar ustida ishlashni davom ettirishi; elektron muloqotlarning chet tilidagi xususiyatlarini bilishi va amaliyotda qo‘llay olishi kerak;

4. Pragmatik kompetensiya

fikrlarni og‘zaki va yozma nutqda mantiqan ifodalashi;

turli ijtimoiy, ta'lim va mutaxassislik doiralarida mos ravishda tilni tegishli rasmiy shaklda qo'llashni anglashi;

muloqot jarayonida nutqni buzishi, aniqlik kiritishi, boshqacha talqin etishi, jumlalarni tuzatishi, to'ldirishi va boshqa strategiyalarini idrok etishi va amaliyotda qo'llay olishi kerak.

Fanning mazmuni

Ijtimoiy mavzular (atrof-muhit, maishiy masalalar, shaxs va kasb psixologiyasi, global muammolar)

Ijtimoiy-madaniy mavzular (ilmiy va sohaga oid vaziyatlarda madaniy tafovutlar, dunyo va tili o'rganilayotgan mamlakatlarning madaniy, ijtimoiy xususiyatlari)

Ta'lim mavzulari (ta'lim tizimi, yuzluksiz ta'lim, ma'ruzalar, maqola, tezis va ilmiy ishlar yozish, o'qish va o'rganish strategiyalari va h. k.)

Internet va axborot texnologiyalariga oid mavzular (jahon va yurtimiz miqyosidagi fan va texnika yangiliklari, yutuqlari, internet tarmoqlaridan foydalanish)

Mutaxassislik sohasiga oid mavzular (soha yo'nalishlari, dolzarb mavzulari, mas'uliyat, hujjatlar yuritish, kasbiy etika, muzokaralar olib borish, mutaxassislik sohasidagi ilmiy va amaliy yutuqlar, innovatsion g'oyalar va yangiliklar)

Grammatik mavzular

Ingliz tili:

- sifat va ravishlar;
- kelasi progressiv fe'l;
- kelasi tugallangan fe'l;
- kelasi tugallangan davom fe'li;
- aralash shart ergash gaplari;
- modal fe'llar - can't have, needn't have;
- hikoya fe'llari;
- majhul nisbatlar;
- o'tgan tugallangan;

- o'tgan tugallangan davom fe'llari;
- qo'shma gaplar;
- o'zlashtirma gap;

- gerundiy, sifatdosh, ravishdoshli qurilmalar;
- wish;
- would (odatlarni ifodalash, o'tgan zamon).

Nemis tili:

- darak, so'roq, inkor shakldagi fe'l va ot-kesimli sodda gaplarning qo'llanilishi;
- buyruq mayli, inkor shaklining qo'llanilishi;
- aniq, noaniq artikllarning qo'llanilishi;
- modal fe'llarning qo'llanilishi;
- fe'lning shaxssiz shakllari;
- und, aber, den, oder bog'lovchilari bilan bog'lanuvchi qo'shma gaplar;
- dass, ob, wenn, wer, wie, was, woran bog'lovchili ergashgan qo'shma gaplar;
- shart maylining yasalishi.

Fransuz tili:

- darak, so'roq, inkor shakldagi fe'l va ot-kesimli sodda gaplarning qo'llanilishi;
- buyruq mayli, inkor shaklining qo'llanilishi;
- modal fe'llarning qo'llanilishi;
- fe'lning shaxssiz shakllari;
- majhul nisbatning qo'llanilishi;
- gerundiy, sifatdosh, ravishdoshli qurilmalarning yasalishi.

Kasbiy (ijodiy) imtihon natijalarini baholash mezoni

Ijodiy imtihon ko'p balli yagona baholash tizimi bo'yicha baholanadi.

Ijodiy imtihonni baholashda quyidagi mezonlardan kelib chiqiladi:

1. Abituriyentlarning javobi "5" ("a'lo") ga baholanishi uchun:

- fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to'la o'zlashtira olishi;
- og'zaki nutqda B1 darajaga qo'yilgan talablarga to'la javob bera olishi;

- uzoq davom etgan suhbat va murakkab dalillar keltirilgan matnni mukammal ravishda tushunishi va idrok etishi;

- tanish va notanish mavzu buyicha tuzilgan matnlardan asosiy / kerakli bo‘lgan axborotni, shaxsiy va mutaxassislik bo‘yicha korrespondensiyalarni (xat-xabarlarini) tushunishi;
- o‘z fikrini mustaqil bayon qilishi;
- murakkab grammatik va sintaktik qurilmalarni kommunikativ vaziyatlarda qo‘llay olishi lozim.

2. Abituriyentlarning javobi “4” (“yaxshi”) ga baholanishi uchun:

- fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni yaxshi o‘zlashtira olishi;
- og‘zaki nutqda B1 darajaga qo‘yilgan talablarga javob bera olishi;
- uzoq davom etgan suhbat va murakkab dalillar keltirilgan matnni yaxshi tushunishi va idrok etishi;
- tanish va notanish mavzu bo‘yicha tuzilgan matnlardan asosiy / kerakli bo‘lgan axborotni, shaxsiy va mutaxassislik bo‘yicha korrespondensiyalarni (xat-xabarlarini) tushunishi;
- o‘z fikrini bayon qilishi;
- o‘rtacha murakkablikdagi grammatik va sintaktik qurilmalarni kommunikativ vaziyatlarda qo‘llay olishi lozim.

3. Abituriyentlarning javobi “3” (“qoniqarli”) ga baholanishi uchun:

- fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni qoniqarli darajada o‘zlashtira olishi;
- og‘zaki nutqda B1 darajaga qo‘yilgan talablarga qisman javob bera olishi;
- qisqa suhbat va murakkab bo‘lmagan matnni tushunishi va idrok etishi;
- tanish mavzu bo‘yicha tuzilgan matnlardan asosiy / kerakli bo‘lgan axborotni, shaxsiy va mutaxassislik bo‘yicha korrespondensiyalarni (xat-xabarlarini) qisman tushunishi;
- o‘z fikrini qoniqarli darajada bayon qilishi;
- murakkab bo‘lmagan grammatik va sintaktik qurilmalarni kommunikativ vaziyatlarda qo‘llay olish lozim.

4. Abituriyentlarning javobi quyidagi hollarda “2” (“qoniqarsiz”) ga baholanadi:

- fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni o‘zlashtira olmaslik;
- og‘zaki nutqda B1 darajaga qo‘yilgan talablarga javob bera olmaslik.

Ijodiy (kasbiy) imtihon komissiyasi tarkibi va uning faoliyatini tashkil etish

Ijodiy (kasbiy) imtihon komissiyasi faoliyati 2021-2022 o‘quv yili komissiyasi tomonidan tashkil etiladi. Imtihon komissiyasi tarkibi, odatda, uch nafar a’zodan kam bo‘lмаган holda tashkil etiladi.

Ijodiy imtihon natijalari o‘tkazilgan kundan kechiktirilmagan holda e’lon qilinadi. Imtihon natijalaridan norozi abituriyentlarning murojaatlarini ko‘rib chiqish bo‘yicha apellyatsiya komissiyasi tashkil etiladi.

Apellyatsiya komissiyasi tarkibi va uning faoliyatini tashkil etish

Apellyatsiya komissiyasi ijodiy (kasbiy) imtihon komissiyasi faoliyatini yo‘lga qo‘yilishi bilan bir paytda 2021-2022 o‘quv yili qabul komissiyasi tomonidan tashkil etiladi. Abituriyent ijodiy (kasbiy) imtihon natijalari e’lon qilingan kundan boshlab 24 soat ichida apellyatsiya komissiyasiga murojaat etishi shart. Aks holda, ko‘rsatilganmuddatdan o‘tib qilingan murojaat inobatga olinmaydi.

Apellyatsiya komissiyasi abituriyentlar tomonidan bildirilgan og‘zaki va yozma murojaatlarga javob beradi.